Meslek Hastalıkları SGK Uygulamaları

Türkiye'de meslek hastalıklarının tanı, tespit ve bildirim süreçlerinin SGK uygulamaları çerçevesinde kapsamlı değerlendirmesi

DR. NESİME ORUÇ
SGK SAGLIK KURULLARI BAŞKANI (EMEKLİ)
nesoruc@gmail.com

Meslek Hastalığı Nedir?

5510 sayılı Kanun'a göre meslek hastalığı; sigortalının çalıştığı işin niteliğinden veya işin yürütüm şartlarından kaynaklanan, tekrarlayan bir sebeple ortaya çıkan hastalık veya engellilik halidir.

Temel Özellikler

- Ani değil, kümülatif ve gecikmeli bir süreç
- Tamamen yürütülen işle ilgili
- Zamanla ve tekrarlanan eylemlerle oluşur

Sigortalılık

Gerekli unsur

İş İlişkisi

Yürütülen işin sonucu

Kurul Tespiti

SGK onayı şart

MESLEK HASTALIĞI TESPİTİ

Sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğunun;

- Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi,
- Kurumca gerekli görüldüğü hallerde, işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbi sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin incelenmesi sonucu,

Kurum Sağlık Kurulu tarafından tespit edilmesi zorunludur.

KURUM SAĞLIK KURULLARI

- SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanlığı koordinasyonunda çalışmaktadır.

- 15 ilde bulunmaktadır.

  (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Samsun, Trabzon).

- SGK Yönetim Kurulu yetkisi ile oluşturulmaktadır.

- En az 4 hekimden oluşmaktadır.

- Meslek Hastalıklarına yönelik değerlendirmeler Ankara; İstanbul ve İzmir ilinde bulunan KSK'larca yapılmaktadır.

YÜKSEK SAĞLIK KURULU

- Kurum sağlık kurullarınca verilen kararlara yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak,
- Yönetmelikte tespit edilmiş olan hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmayacağını karara bağlamak,
- Meslek hastalığına ilişkin belirlenmiş yükümlülük süresi ve maruziyet süresi dışındaki durumların kabul edilip edilmeyeceğini karara bağlamak
- Kanunda yazılı görevleri ile sınırlı kalmak şartıyla bilirkişilik yapmak

YÜKSEK SAĞLIK KURULU

- Milli Savunma Bakanlığı,
- Sağlık Bakanlığı,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
- Yüksek Öğretim Kurulu,
- En fazla üyeye sahip işveren konfederasyonları,
- En fazla üyeye sahip İşçi konfederasyonları,
- Kamu çalışanlarını temsil eden konfederasyonlar,
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği,
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu,
- Türk Tabipleri Birliği,
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği,
- Sosyal Güvenlik Kurumu

tarafından görevlendirilecek birer uzman hekimden olmak üzere, toplam 12 üyeden oluşmaktadır.

YÜKSEK SAĞLIK KURULU

- Özerk bir kuruldur.
- Sekretarya işlemleri SGK EHGM tarafından yürütülmektedir.
- SSYSK'na itirazlar sigortalılar, işveren ve hak sahipleri tarafından yapılabilmektedir.
- Karar nihaidir. Kurumumuzu bağlar niteliktedir.
- Kurul üyelerinin ihtiyaç duyması halinde diğer branşlardaki hekimler danışman olarak kurula görüş bildirmektedirler.
- Danışman hekim görevlendirmeleri Sağlık Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Sağlık Kurulu Raporu Düzenlemeye Yetkili Kurumlar

1

Meslek Hastalıkları Hastaneleri

Ankara, İstanbul ve Zonguldak'ta bulunan uzmanlaşmış hastaneler

2

Devlet Üniversite Hastaneleri

2008 yılından bu yana yetkilendirilen kurumlar

3

Eğitim ve Araştırma Hastaneleri

Bildirim ve Tespit Süreci

Tıbbi Tanı

Yetkili sağlık kuruluşlarında meslek hastalığı tanısı veya şüphesi konulması

SGK'ya Bildirim

İşveren veya sağlık hizmet sunucusu tarafından bildirim yapılması

Kurul Değerlendirmesi

İlliyet bağı, maruziyet süresi ve işyeri incelemesi yapılması

Önemli: Bildirilmeyen vakalar istatistiğe girmez. Kurul tarafından kabul edilmeyen vakalar da resmi kayıtlarda yer almaz

Bu bildirimler 6331 kapsamındadır. 5510 kapsamındaki tespitler sigortalının başvurusu ile başlar.

MESLEK HASTALIĞI TESPİT SÜRECİ

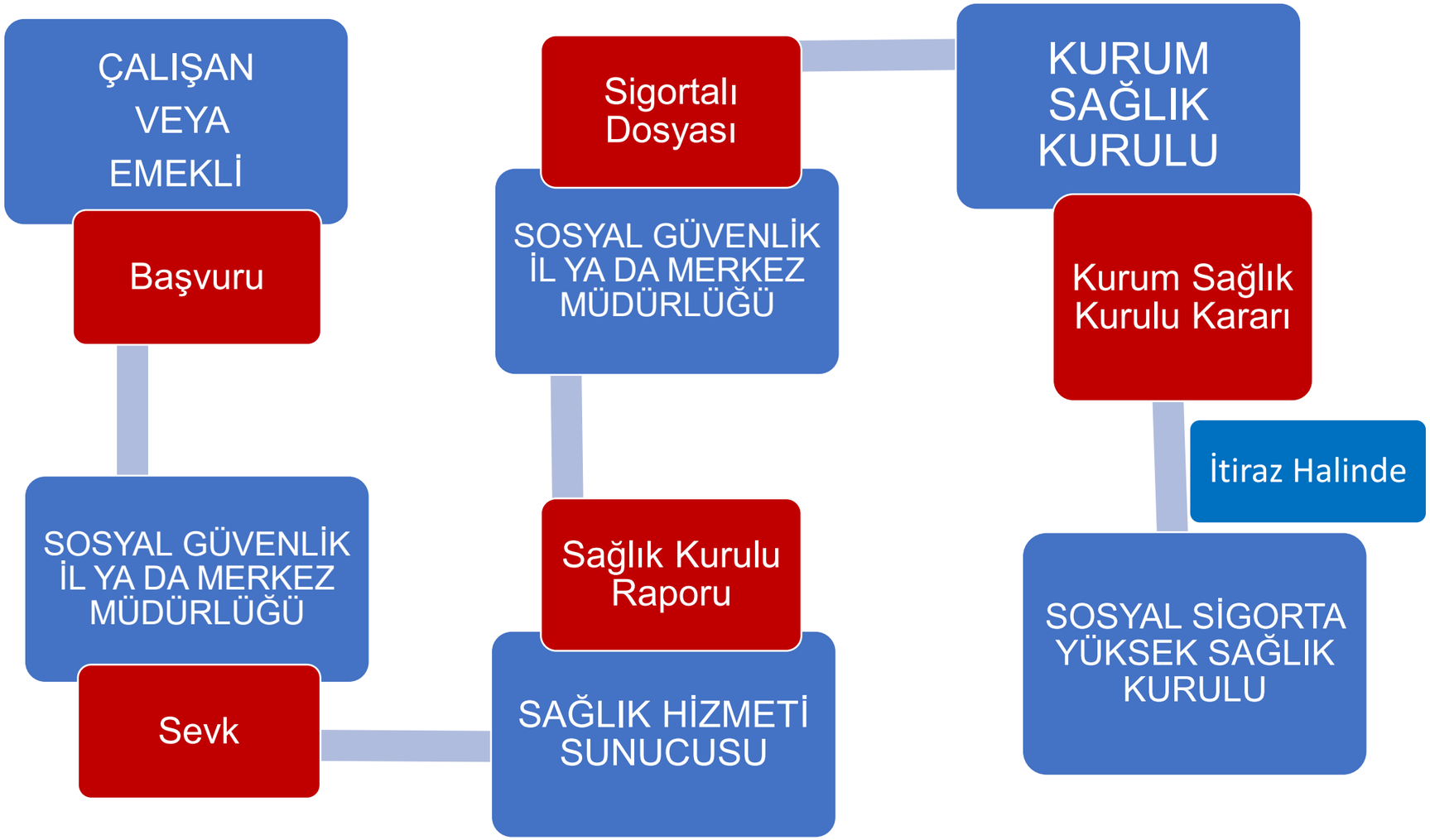

Dr. E. Esin Kınay Ünsal'dan alıntıdır.

MESLEK HASTALIKLARINDA MALULİYET DEĞERLENDİRMELERİ

- İş kazası ve meslek hastalıklarına ilişkin oran tespitlerinde; 11 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe giren **Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği** kullanılmaktadır.
- Bu yönetmelikte yer alan cetveller esas alınmak suretiyle **meslekte kazanma gücü azalma oranı (sürekli iş göremezlik oranı) tespit edilmektedir.**

MESLEK HASTALIKLARININ TESPİTİ

Nedensellik bağının kurulması için gereken bilgi ve belgeler;

- İşyeri İncelemeleri,
- İşyeri Risk Değerlendirme Evrakları,
- İş Ortam Ölçümleri,
- Kişisel Ölçümler,
- İşe Giriş Ve Periyodik Muayeneler İle Biyomonitorizasyon Sonuçları,
- Çalışma Belgeleri, vb…

MESLEK HASTALIKLARI LİSTESİ

Meslek Hastalıkları Listesi: İş ortamı ve çalışma koşulları ile hastalık gelişimi arasındaki ilişkinin (illiyet bağı) kurulabilmesi amacıyla oluşturulan, meslek hastalığı kapsamında değerlendirilebilecek hastalıkları içeren listedir. Ülkemizde kullanılan meslek hastalıkları listesi açık liste özelliği taşımaktadır.

- **Meslek hastalıkları listesinde bulunmayan hastalıklar için talepte bulunulması halinde YSK kararı ile bu hastalıklar meslek hastalığı olarak kabul edilebilmektedir.**

Meslek hastalıkları listesinde;

- Hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı,
- Hastalıkların, işten fiilen ayrıldıktan en geç ne kadar zaman sonra ortaya çıkması halinde sigortalının mesleğinden ileri geldiğinin kabul edileceği,
- İşe başladıktan en erken ne kadar süre içerisinde ortaya çıkacağı tanımlanmıştır.

MESLEK HASTALIKLARI LİSTESİ

A GRUBU

Kimyasal maddelere bağlı meslek hastalıkları

B GRUBU

Mesleki cilt hastalıkları

C GRUBU

Pnömokonyozlar ve diğer solunum sistemi hastalıkları

D GRUBU

Mesleki bulaşıcı hastalıklar

E GRUBU

Fizik etkenlere bağlı meslek hastalıkları

MESLEK HASTALIĞINA İLİŞKİN KAVRAMLAR

Yükümlülük Süresi:

Sigortalının meslek hastalığına sebep olan işinden fiilen ayrıldığı tarih ile meslek hastalığının meydana çıktığı tarih arasında geçen en uzun süre.

Maruziyet Süresi:

Zararlı etkenle karşılaşmayla, hastalık belirtilerinin ortaya çıkması için gereken en az süre.

Örnek:

Pnömokonyoz için; Maruziyet süresi **üç yıl,** yükümlülük süresi ise **on yıldır.**

- **Yükümlülük süresinin aşıldığı ya da maruziyet süresinin listede belirtilen süreden az olması durumunda YSK kararı ile yükümlülük süresi uzatılıp, maruziyet süreside kısaltılabilmektedir.**

(C) GRUBU
PNÖMOKONYOZLAR VE DİĞER MESLEKİ SOLUNUM SİSTEMİ HASTALIKLARI

Hastalıklar ve Belirtileri	Yükümlülük Süresi	Hastalık Tehlikesi Olan Başlıca İşler
C – 5 Mesleki bronşiyal astma		
- Astma nöbetleri (dispne, özellikle ekspirasyonda zorluk), nöbet aralarının normal olması, - Anfizem, kronik kor pulmonale. (Kesin tanı için : 1. İşyeri incelemesi ile etkeni saptanır 2. Provokasyon testleri ile nöbetçi etkenle, provoke edilir 3. Yeterli solunum fonksiyon testleri yapılır	1 yıl	- Toksik - hiperarjik biçim: bazı kimyasal maddelerinsolunması ile : - İzosiyanat, akrolein, formol, klor platinat, parafenilendiamin, diazometan, fitalik asit anhidridi, risin, gom arabik, ipeca cuanhae ekstresi gibi.

MESLEK HASTALIKLARINDA DEĞERLENDİRME

- **Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranı (MKGKO);**

Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olarak kendi mesleğinde istihdam ve mesleğini yapabilme açısından kazanç elde etme kapasitesini ne derecede kaybettiğini belirleyen oran olarak tanımlanabilir.

- **MKGK Oranı** belirlenirken sigortalıların fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeylerde ortaya çıkan etkilenme, kayıpların yanı sıra vücutlarında doku ve organ bütünlüğünün bozulmasına yönelik oluşan durumların da değerlendirilmesi yapılmaktadır.

MESLEKTE KAZANMA GÜCÜ KAYIP ORANI

Yönetmelik Ek-3 Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranı Tespit Cetvelleri kullanılarak yapılmaktadır.
Ek-3'te bulunan cetveller;

🟦 **A CETVELİ**
Oran tespitine esas **hastalıklar ve sekeller**
Bulgu ve **ağırlık ölçüleri**

🟥 **B CETVELİ**
Meslek Grup Numaraları

🟩 **C CETVELİ**
Sürekli İş Göremezlik Simgeleri

🟪 **D CETVELİ**
38–39 yaş için
Meslekte Kazanma Gücü Kaybı (MKGK) Oranları

🟨 **E CETVELİ**
Yaşlara göre
Meslekte Kazanma Gücü Kaybı (MKGK) Oranları

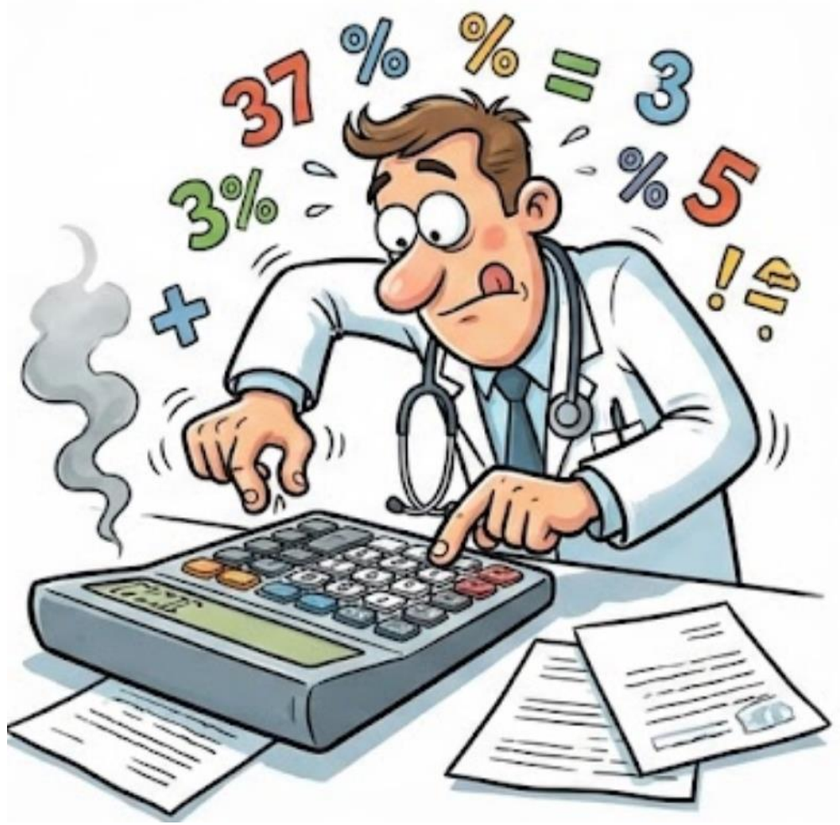

MESLEKTE KAZANMA GÜCÜ KAYIP ORANI

- MKGK Oranını, çalışma gücü kaybı ya da engel oranından ayıran en temel farklılardan biri iş kazasının meydana geldiği ya da meslek hastalığının başladığı tarihte **sigortalıların yapmakta olduğu işin (mesleğin) esas alınarak oran hesaplamasının yapılmasıdır.**

  MKGK oranının tespitinde sigortalıların mesleği oransal anlamda farklılık yaratmaktadır.

- Bir diğer önemli husus ise **sigortalının yaşının** da meslekte kazanma gücü azalma oranının belirlenmesinde bir parametre olarak kullanılmasıdır. Meslek hastalıklarında bu yaş hastalığın raporla belirlendiği tarihteki yaşıdır.

MESLEKTE KAZANMA GÜCÜ KAYIP ORANI

- Sigortalının birden fazla iş kazası/meslek hastalığına tutulması halinde, veya
- İş kazası geçiren sigortalının yanı sıra meslek hastalığının da var olması durumunda,
- Her kaza ve hastalık için ayrı ayrı meslekte kazanma gücü kaybı oranı tespit edilir ve bu oranlar **Balthazard formülü ile birleştirilir**.

Sonuçta elde edilen toplam MKGK oranına göre sürekli işgöremezlik geliri bağlanır.

MESLEK HASTALIKLARINDA SAĞLANAN HAKLAR

- Meslek hastalığı sonucu oluşan hastalıklar nedeniyle meslekte kazanma gücünün en az %10 oranında azaldığı tespit edilen sigortalı, **herhangi bir gün şartı aranmaksızın** sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanmaktadır.

- Sürekli iş göremezlik geliri, sigortalının aylık kazancı üzerinden meslekte kazanma gücü kayıp oranına göre hesaplanır. Sürekli tam iş göremezlikte sigortalıya aylık kazancının %70'i oranında gelir bağlanır.

- Sigortalının işten **ayrılmaksızın çalışmaya devam etmesi** gelir almasına ya da bağlanan gelirin ödenmesine engel oluşturmaz.

MESLEK HASTALIKLARINDA SAĞLANAN HAKLAR

- Meslekte kazanma gücü kaybı oranı %60 ve üzerinde tespit edilmesi halinde ise sigortalının talebi ve kişinin sigortacılık şartlarına haiz olması durumunda malullük aylığı da bağlanabilmektedir.
- Sigortalı, başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda ise gelir bağlama oranı %100 olarak uygulanır.
- Hastalık ve analık sigortasından sigortalıya hastalık veya analık hallerine bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği,
- Gelir bağlanmış olan sigortalıların kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,
- Analık sigortası kapsamında emzirme ödeneği,
- Sigortalıların meslek hastalığına bağlı ölümü halinde ailelerine cenaze yardımı yapılır ve ölüm aylığı bağlanır.

İşe Giriş Sağlık Raporunun Önemi

- **Sürecin Başlangıç Noktası:** Meslek hastalığı tespitinde, sigortalının işe hangi sağlık durumuyla başladığını gösteren ilk ve en temel belgedir.
- **Nedensellik (İlliyet) Bağı:** Hastalığın işten kaynaklanıp kaynaklanmadığını anlamak için kullanılan en önemli kanıttır.
- **Zaman Çizelgesi Oluşturma:** Maruziyet süresinin hesaplanmasında ve hastalığın zaman içindeki gelişiminin takibinde "referans" kabul edilir.

Periyodik Muayenenin Meslek Hastalığındaki Rolü

- **Maruziyetin Belgelenmesi:** Zararlı etkenle karşılaşma süresini ve bu süre zarfındaki sağlık değişimini resmi olarak kayıt altına alır.
- **Hastalığın Dinamik Takibi:** Hastalığın zaman içindeki ilerleyişini (progresyonunu) gösteren bir "film şeridi" gibidir.
- **"Tekrarlayan Etki" İspatı:** Meslek hastalığı tanımında yer alan "tekrarlanan sebep" unsurunu, periyodik kontrollerdeki bulgularla kanıtlar.
- **Erken Teşhis ve Önleme:** Henüz klinik belirti vermeyen (subklinik) evredeki etkilenmeleri saptayarak kalıcı engelliliğin önüne geçilmesini sağlar.

Periyodik Muayenelerde Sorunlar

- **Maruziyete Özgü Olmaması:** Gürültülü işte sadece fizik muayene yapılması, tozlu işte SFT/Akciğer Grafisi istenmemesi.
- **"Copy-Paste" Raporculuk:** Önceki yıllara ait tetkik sonuçlarının veya muayene notlarının güncellenmeden aynen kopyalanması.
- **Biyomonitorizasyon Eksikliği:** Kimyasal maruziyetlerde kandaki veya idrardaki metabolit ölçümlerinin (biyomonitorizasyon) ihmal edilmesi.
- **Süreç Kesintisi:** Muayenelerin yönetmeliklerde belirtilen aralıklarda yapılmaması veya raporların işçi dosyasında saklanmaması.

SGK Meslek Hastalığı İstatistikleri

İstatistiklerde Görünen

- SGK tarafından kabul edilen vaka sayısı

İstatistiklerde Görünmeyen

- Sağlık kuruluşlarında tanı konulan gerçek vaka sayısı
- Bildirilmeyen vakalar
- Kurul tarafından reddedilen dosyalar

❖ **SGK istatistikleri gerçek meslek hastalığı yükünü değil, kurulca kabul edilen sınırlı vakaları yansıtır.**

Hekimler İçin Bildirim

01

Şüphe Yeterlidir

Meslek hastalığı bildirimi için kesin tanı gerekmez. Klinik şüphe bildirimi başlatmak için yeterlidir.

02

Süreler Engel Değildir

Maruziyet veya yükümlülük süresi dolmamış olsa bile bildirim yapılabilir; değerlendirme kurul aşamasında yapılır.

03

Bildirim Hukuki Risk Değildir

Bildirim yapmak hekim açısından sorumluluk değil, mesleki güvencedir.

04

Tanı ile Tespit Farklıdır

Hekim tanı koyar, SGK tespit eder. Bu ayrımın bilinmesi bildirimi kolaylaştırır.

05

Bildirim Görünürlük Yaratır

Bildirim yapılmayan meslek hastalığı yok hükmündedir; kayıt yoksa sorun da yok sayılır.

Bildirim Yapılmadığında…

Hasta

Meslek hastalığına bağlı haklarını kaybeder

İşyeri

Aynı maruziyetler devam eder

Önleme

Politikalar oluşmaz

İstatistik

Meslek hastalığı "az" görünür

TANIMLAR

- **MALULİYET:** Sosyal güvenlik uygulamaları çerçevesinde kişilerin sağlık durumlarında bozulmaya neden olan hastalık veya engellerinin ***çalışma hayatında*** ortaya çıkarabileceği kısıtlılık ve kayıplara ilişkin değerlendirmelerin genel adıdır.
- **ÇALIŞMA GÜCÜ:** Kişilerin aktif iş gücü piyasasında herhangi bir çalışma faaliyetinde istihdam ve kazanç elde etmeye yönelik diğer çalışanlar ile eşit koşullarda, tam ve etkin olarak iş yapabilme yeteneğidir.
- **Çalışma Gücü Kaybı Oranı:** Sigortalıların herhangi bir nedenle meydana gelen hastalık ve engelleri sonucu aktif iş gücü piyasasında istihdam ve kazanç elde etmeye yönelik diğer çalışanlar ile eşit koşullarda, tam ve etkin olarak sürekli çalışmada ortaya çıkabilecek iş yapabilme yeteneğindeki kaybı belirleyen orandır.
- **MESLEKTE KAZANMA GÜCÜ:** Kişilerin kendi mesleğinde istihdam ve kazanç elde etmeye yönelik mesleki faaliyetlerini tam ve etkin olarak yapabilme durumudur.

- **Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranı:** Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığına bağlı olarak kendi mesleğinde istihdam ve mesleğini yapabilme açısından kazanç elde etme kapasitesini ne düzeyde kaybettiğini belirleyen orandır.

- **Vazife Malullüğü:** 4/1-(c) sigortalılarının görevlerinin neden ve etkisiyle meydana gelen kaza/olay sonucu oluşan yaralanmalar ile aynı şekilde oluşan hastalıklarına bağlı görevlerini yapamayacak düzeyde meslekte kazanma gücünü ya da çalışma gücünü ağır düzeyde kaybetme hali veya hayatlarını kaybetmeleridir.

- **Başka birinin sürekli bakımına muhtaç olma durumu:** kişilerin öz bakım, bilişsel fonksiyonlar ve psikiyatrik tanı bağlantılı muhakeme yeteneği değerlendirme ölçeklerine göre ya da yaşamsal aktivitelerini sağlayabilmek için mekanik destek cihazlarına sürekli bağımlı olma hali ile birlikte günlük yaşam aktivitelerini tek başına yapamama halidir.

- **MALUL KİŞİ:** 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar için **çalışma gücünün** veya **iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün** en az %60'ını, **(c) bendi kapsamındaki sigortalılar** için çalışma gücünün en az %60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalıdır.

- Maluliyet Değerlendirmesi: Maluliyete ilişkin oranların tespiti amacı ile sigortalıların fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeylerde ortaya çıkan etkilenme ve kayıpların yanı sıra vücutlarında doku/organ bütünlüğünün bozulmasına yönelik oluşan durumları değerlendirmeyi,

TEŞEKKÜRLER...

Maluliyet ile ilgili tanımlar ve sunuma katkılarından dolayı

Dr. Elif Esin KINAY ÜNSAL

SGK EHGM Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanı